

DC-3-affären.

Inlämnat 13/5/91; ofrånkört landst.

Yung
Lidare mittid.
HP/ER

Insänt av pensionerade avd.dir. vid
FRA Ingemar Swall.

Adress: Skebokvarnsvägen 163 2 tr
12435 Bandhagen ei:

Tel. hemmet 08/6474897
landet 0766/68276

(Tjänstgör sporadiskt vid FRA)

SVE. UTRIKES DEP.		
D. No 132/004		
1991-05-15/3		
AS	GR. 1	MAL ER

Samtal med telegrafist Book maj 1952.

Undertecknad och några kamrater höll på att avsluta en två-årig språkkurs och satt i en skolbarack och träningslyssnade. Där satt ibland också någon av den flygande personalen och gjorde vissa undersökningar vid mottagare. Den här dagen, det bör ha varit i maj 1952, satt telegrafist Book där. Det var en utåtriktad person med god berättarförmåga. Han hade varit till sjöss som telegrafist och berättade målande om sina upplevelser under de åren. Han talade också något om sitt arbete på DC-3. Han avslöjade inga hemligheter vad jag minns, men jag kommer ihåg hans ord: "Vi flyger i alla fall så nära, att vi kan se kåkarna på andra sidan". Stämningen var sådan, att han, om det hade varit aktuellt, kunde ha tillagt: "Ibland flyger vi ännu närmare", eller om det hade varit aktuellt: "Ibland flyger vi rätt över". Som sagt detta måste ha varit ca 1 månad före nedskjutningen, och min uppfattning är att i varje fall Book inte hade varit med om någon flygning över sovjetiskt territorium, vilket skulle ha varit rent självmord på den tiden. Flyghöjden var också för låg, jfr U2-planet, som gick på 20000 m.

Jonsson, FRA-chef ombord.

Hörsågen. Det påstods att Jonsson provocerade flygarna att gå närmare, ex.vis: "Vi måste gå litet närmare, vi har ett fint objekt, men vi behöver komma i ett bättre läge". Här bör man undersöka vilken befälsordning, som gällde ombord. Jfr bråket på Orion om samma saki början.

"Provocerande" beröm.

Egen reflexion. FRA-personalen med Jonsson i spetsen fick naturligtvis, när de kom hem med fina och klarläggande registreringar, beröm för sina insatser. Kanske tog de stora risker för att bli delaktiga av dessa lovord. Det gäller all underrättelsetjänst, att människor riskerar livet för att få tag i den bit, som fattas.

Carlsson (språkutbildad).

Carlsson var stjärna i den 2-åriga kursen i ryska. Han var mycket intresserad av språket och skaffade böcker att läsa privat. Tyvärr gjorde han detta i Arbetarkulturs bokhandel, vilket väckte viss uppmärksamhet bland arbetskamrater. Vi, som hörde detta tyckte de var olämpligt att handla just där. Han sade själv, att han brukade prata med den man, som förestod bokhandeln. Jag hörde honom aldrig diskutera politik eller visa vänstersympatier. Böckerna i den bokhandeln borde rimligen ha haft politisk anknytning. Det fanns ju andra affärer, som förde ryska böcker med allmänt innehåll.

Radiokommunikationsmedel på den tiden.

Mitt eget arbetsområde. KV (kortvåg, telegrafi och telefoni, med rel. lång räckvidd). UK (ultr^akortvåg, telefoni, med den tidens utrustning begränsad räckvidd). Vad här sägs gäller i stort sett både ryskt och svenskt flyg i Östersjöområdet.

Inspelning av nedskjutningen.

Mitt eget arbetsområde. Vid tillfället fanns ingen färdigorganiserad telefonspaning på UK vid FRA. Jakt- och attackplan samtalade sinsemellan och med marken på KV, men började prova på UK. Förband efter förband kom över dit på 50-talet. Det var Carlssons uppgift att lyssna på UK efter telefoni. Om det gjordes någon inspelning av attacken, så gjordes den alltså ombord på DC-3:an. Det är knappast troligt, att dessa jaktplan utförde attacken med KV som kommunikationsmedel, därmed riskerande att höras över hela norra Europa. Inspelningsmöjligheterna var små vid FRA på den tiden. Sålunda fanns på Ljugarn endast en usel Webster trådspelare, mycket ohanterlig. Inga UK-mottagare fanns. Första UK-mottagaren, en fransk av märket Sadir kom våren 1953. Dålig känslighet och enkel antenn. Jag hörde den första trafiken, förbandet visade sig vara marina jakten i Liepaja. Beteckningen var hos FRA 2b. Vi gissade då, att det var nog de, som sköt ner DC-3:an, men det var en ren gissning, eftersom det tydligen var ett förband utrustat med UK-telefoni.

Nedskjutningen.

Egen teori. Anfallet måste ha varit en känslig historia, som måste ha förberetts minutiöst. Det fick inte misslyckas. Första åtgärden borde vara, att se till, att inte nödsignal kunde skickas ut på KV av DC-3:an. Det är känt att planet tidigare studerats av närgångna jaktplan. DC-3:an hade en KV-antenn, en tråd

från toppen av fenan framåt till främre delen av flygkroppen. (Syns på foto av planet). Det bör ha varit möjligt att "riva av" denna tråd och därmed oskadliggöra planet. Man såg redan i flygets barndom på s.k. flygdagar, hur mindre plan hämtade upp föremål från en lina, spänd en bit över marken, genom att fälla ner en smäcker bom med en krok i nedre änden. Kroken hakade tag i en ögla, som var fäst i föremålet. Man kan sedan ha uppmanat DC-3:an att gå mot sovjetisk kust, medelst tecken eller pr radio (UK) på lämpligt språk.

Onormal polisiär radiotrafik.

Vid tiden för nedskjutningen tjänstgjorde jag i radiocentralen på Lovön ("Berget"). Även om jag arbetade skift, tittade vi naturligtvis intresserat på kopiorna av nätskisserna (förbindelsevägar och telegram utmärkta med pilar) för den 13/6 och dagarna efter. Det visade sig att nätskisserna för kategori 055 (polisiär org. med landstationer, patrullbåtar och andra småbåtar, även mindre flygplan) såg ut som "ormbon" med alla sina kontakter och telegramsändningar under dessa dagar. Tyvärr kommer jag inte ihåg vilka pejlingar, som stod på skisserna. Trafiken gick på KV telegrafi och kunde alltså pejlas. Jag vet alltså inte nu, i vilket område, denna livliga trafik ägde rum. Man kan fråga sig, varför all denna trafik vid egen kust, om planet hade skjutits ned norr om Gotland. Hade planet tvingats flyga mot rysk kust och kanske medvetet kraschlandat nära land?

Nödsignalering.

Kort tid efter försvinnandet, kanske dagar, kanske någon vecka, uppfattade FRA(?) nödsignaler från "beskjuten svensk DC-3 i Östersjön." På KV telegrafi. Jag kommer inte ihåg, om det var ordagrant så, den sändande stationen kallade sig, men det var något ditåt. FRA betraktade det hela som falsksändning och ledningen var mycket upprörd över ofoget. Om det nu var något ofog, det blev aldrig klarlagt. Händelsen gavs av FRA täcknamnet "KYLEN".

Sjukanmälan - 9 man ?

Hörsägen. Åke Weise (numera avliden), som tillhörde besättningen på DC-3, kände sig dålig den 13/6 och ringde sig sjuk. DC-3:an gick då ner på Gotland och hämtade upp Nilsson, som kanske var reserv. Om detta är riktigt (vilket jag inte kan garantera) bör planet ha startat från Bromma med blott 7 man ombord. Var det 8 där, blev det 9 med Nilsson (!)

Telegramkod.

Conricus, FRA (numera avliden) talade som lärare i en kurs om, att kort tid före nedskjutningen byttes viss telegramkod, så man kunde inte lösa intressanta telegram för den 13/6.

Internering ?

Axel Olsson, FRA (numera avliden) kom i ungdomen från gamla S:t Petersburg (nuvarande Leningrad). Han var svensk. Han menade att besättningen, om den var internerad, säkerligen såsom svensktalande specialister, var placerad i radiospaningens slutna anstalter. "Där har de det bra, men därifrån kommer de aldrig".

DC-3:a i kärr ?

Påminnelse. För några år sedan uppgav rysk press, att det skulle ligga ett flygplan, som kommit från väst, i ett kärr nära Riga.
Anka ?

Stockholm 910509

Luzema Swall